

NGA TUPAPAKU.

Te Tama Tuarua a te Kuini.

No te 31 o nga ra o Hurae nei ka mate ki Tiamana te Tiuka o Erinipara, te tamaiti tuawha a Kuini Wikitoria, te tuarua o ana tama. I tae mai taua tangata ki Niu Tirenī nei i te tau 1869. I a ia i Poihikena i te tau 1868 ka puhia kohurutia ia e tetahi Aribhimana i a ia i tetahi piki-niki, otira kaore i mate. I tu te Tiuka hei kapene manua. I tonu ano ia hei kingi mo Kariki, engari kaore ia i whakaae, no muri mai ka tu ia hei piriniha mo tetahi whenua i Tiamana. Kei reto te Kuini i te whare pouri i enei ra; kei te tangi ona wahi katoa ki a ia.

Nga Rangatira Maori.

Kua rongo ano hoki matou i te mate-nga o Paora Ripiha ki Waipawa. He tino rangatira ia no Ngati-kahungunu, he kai-hapai no te whakapono.

I pouri o matou ngakau i te rongonga kua mate a Tuta Tamati ki Maketa. Ko tona tinana na tona hunaonga ra Apirana T. Ngata i mau mai ki Waipapa tanu ai. He tangata pai, humarie a Tuta, he tangata matau, he mohio ki te reo Inga ihi ki nga tikanga a te pakeha.

Kua hinga tetahi o nga totara nunui o roto o Waipapa, a te Hapuku-Niha te Tawhiwhi. He mokopuna na te Rangimate-moana, he iramutu no Tama-nui-te-ra, he tangata pai, hapai i nga mahi nunui a Ngatiporou, hapai hoki i te whakapono. E 28 nga tau i pangia ai ia e te mate, koia te rongo ai era atu wahi o te motu i tona reo; otira e puta ana ano tona reo ki tona iwi, he reo whai mana. Na tetahi mate pa hou atu i tino tuku ki raro. He tangata reo-reka ki te korero, he matau hoki ki nga whakapapa me nga tata korero onanata. Ka phea ra te iwi i te whakahaere a nga rangatira tamariki o muri nei?

“Ka ngaro he tetekura, ka whakaete mai he tetekura.”

“Ngaro nei o matou hoa,
Riro atu ki te po;
Tangihia i muri nei,
Tenei arohaina mai.”

TE WHAWHAI KI HAINA.

NGA RONGO MAI O PIKINI.

Nui atu te porahurahu nei iho o nga rongo korero mai o Pikini o era atu taone hoki i te tuawhenua o Haina, i te mea kaore he waea he tereina ranei hei kawhe korero mai. He korero ano e puta mai ana o te tuawhenua otira kaore e mohiotia te tikanga te ahatanga ranei; ko etahi korero he mea hanga nona iho. I tera putanga o ta tatou pepa i taua te rongo korero mai o Pikini kua kohurutia nga pakeha i reira, he wetiwheti hoki te kohurutanga, otira no muri nei ka tae mai ano he korero whakaae mai kei te ora tonu te nuinga o nga pakeha, a, ko te whare o te Ingarahi kei te ora tonu, kei reira e piri ana nga pakeha o etahi atu iwi. No te 31 o nga ra o Hurae ka tukua mai e Atimira Puruhi, te tangata o raro iho i a Atimira Himoa te upoko o te taua manua a te Ingarahi i Haina, he whakaae mai na Ta Koroota Maketanara, te kai-whakahaere a Ingarangi i Pikini, kei te ora tonu ratou. Ko ana kupu enei:—“He kokiri tonu te mahi a nga hoia Hainamana i to matou whare, he pupuhi ki te pu, ki te pu-repo, o te 20 o Hune tae mai ki te 16 o Hurae. No te 16 tae mai ki tenei ra kaore ano he kokiri, otira kei te noho mataara tonu nga taha e rua. E tata tonu ana ki to matou whare nga parepare o te hea-riri. Kei te pai katoa nga wahine nga tamariki, kei roto kat a i te whare. Ka 62 o matou kua mate kua taotu, ko Kapene Taranta tetahi. Kei roto etahi i te hohipera me Kapene Haratei. Kei te pai katoa matou ko Rawiri Warena rawa kua mate.”

Ko te whare noho o Ta Korooti Maketanara me nga whare hoki o era atu kai-whakahaere a nga kingitanga nunui he mea ata hanga kia tu ai mo te whawhai; i ahua rite ki te pa.

Te tokomaha o nga pakeha katoa kei Haina 12,000, e 6000 he Ingarahi. I tae ai enei mano ki Haina na te whai ki te moni, ara i runga i nga mahi hokohoko, i nga mahi a te kawanatanga o Haina, i nga mahi hoki a o ratou ake kawanatanga. Otira tera ano tetahi ope mui kei reira na te aroha i kawhe, he haere ki te kauwhau i te Rongo Pai o te aroha o te rangimarie. Ko ratou nga tino hoa aroha o te iwi o Haina, otira kahore i te mohiotia, ta ratou i hiahia ai ehara i te moni i te taunga engari he tinana he wairua. I tae mai ki Niu Tirenī nei tetahi Hainamana Karaitiana, tino mohio atu ki te reo Ingarahi. I mea taua tangata kua whiwhi noa atu a Haina ki nga matauranga o te ao i mua atu o nga iwi nunui o enei ra. Kua mau noa atu ratou i te kakahu hiraka i te mea e haere tahanga tonu ana nga